

Monumentnummer*: 531992

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 23 januari 2015
Kadaster deel/nr: 82804/144

Complexnummer

531989

Complexnaam

NHW-Waterwerken a/d Bakkerskil

*Woonplaats**

Nieuwendijk

*Gemeente**

Altena

*Provincie**

Noord-Brabant

Locatiennaam

Werkendam

Locatieomschrijving

Betonnen werken bij het werk aan de Bakkerskil

*Kadastrale gemeente**

Werkendam

*Sectie**

T

*Kad. object**

Appartement

Grondperceel

1052

Werkendam

P

100

Werkendam

T

1054

Werkendam

T

1055

Werkendam

P

102

Werkendam

P

1699

Werkendam

T

3088

Werkendam

T

3089

*Rijksmonumentomschrijving***

Cluster 84.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

UITWATERINGSSLUIS / INUNDATIESLUIS / KEERSLUIS / DUIKER (zuid) als essentieel waterbouwkundig onderdeel van het inundatiestelsel in het zuidwestelijk deel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. De sluis ligt iets ten noorden

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

van de Dwarssteeg in de Schinkeldijk. Het verdedigingssysteem van de Nieuwe Hollandse Waterlinie was in de eerste plaats gebaseerd op het gecontroleerd onder water zetten van (grote) terreinoppervlakken. Gecontroleerde inundatie vergde een ingenieus systeem van waterwerken, zoals sluizen, stuwen en kanalen, waarmee het noodzakelijke peil snel en binnen nauwe grenzen gesteld en gehandhaafd kon worden. Er werden vele verschillende typen sluizen toegepast, afhankelijk van de plaats waar ze in het systeem functioneerden. Soms werden reeds bestaande scheepvaart-, uitwaterings- of keersluizen gebruikt, maar ook zijn er vele nieuwe gebouwd of bestaande (sterk) aangepast. Tot de laatste categorie behoorde de enkele honderden meters zuidelijk van de waaiersluis in de Oost Schenkeldijk gelegen uitwateringssluis van de zogenoemde Werkensche Boezem. Deze reeds bestaande sluis kreeg een nieuwe functie als onderdeel van de inlaat van water in het moeilijk te inunderen Land van Altena en als damsluis, waarmee een eenmaal gestelde inundatie op gewenst peil kon worden gehouden. De uitwateringssluis in de Oost Schenkeldijk fungeerde van oudsher als uitlaat van de Werkensche Boezem wanneer het water in de Bakkerskil lager stond dan dat in de boezem; hiertoe was de sluis voorzien van een stel naar de Bakkerskil openende puntdeuren. Het moeilijk onder water te zetten Land van Altena vergde een extra waterinlaat, naast de in 1815 speciaal gebouwde, iets noordelijker gelegen waaiersluis, de Papsluis. Daarom is de uitwateringssluis aangepast om bij hoge buitenwaterstand water te kunnen inlaten en / of te keren. De Oost Schenkeldijk is ter plaatse versterkt met basaltblokken. Na de oorlog is de sluis feitelijk buiten gebruik gesteld, maar hij maakt in gewijzigde vorm nog wel deel uit van de noodwaterkering.

Omschrijving

UITWATERINGSSLUIS / INUNDATIESLUIS / DAMSLUIS / DUIKER (zuid) in de Schinkeldijk ten noorden van de Dwarssteeg in het gehucht Kille bij Nieuwendijk. Als duiker uitgevoerde uitwateringssluis, inundatiesluis en damsluis, met - na aanpassing ten behoeve van gebruik als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie - (vermoedelijk) twee stel, elk naar één zijde kerende puntdeuren en schotbalkenvoorzieningen. Aan de oostzijde is de segmentboogvormig gesloten, bakstenen koker voorzien van een sluitsteen met het jaartal 1871 of 1877. Aan deze met een rechte dekplaat eindigende zijde, die geen authentieke vleugelmuren kent, zijn sporen van restauratie aanwezig. In de koker zelf zijn geen deuren meer zichtbaar. De andere zijde - westzijde aan de Bakkerskil - met iets naar buiten uitlopende en met van dekplaten voorziene, hellende vleugelmuren, is later gewijzigd en voorzien van een betonnen afsluiting met schuif.

Waardering

De UITWATERINGSSLUIS / INUNDATIESLUIS / DAMSLUIS / DUIKER (zuid) in de Schinkeldijk ten noorden van de Dwarssteeg in het gehucht Kille bij Nieuwendijk en onderdeel van het complex Waterwerken bij het Werk aan de Bakkerskil is van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van een aan de militair-strategische bouwkunde gerelateerde bebouwing, die gebaseerd is op het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw). Het betreft hier een aan de militair-strategische bouwkunde gerelateerde uiting van historische waterbouwkunde, namelijk een uitwateringssluis die ten behoeve van gebruik voor de Nieuwe Hollandse Waterlinie is aangepast tot

inundatiesluis en damsluis en is uitgevoerd als duiker.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.

* Het onderdeel is redelijk gaaf bewaard omdat hoofdvorm, bouwkundige detaillering, aanpassing aan de functie als inundatie- en damsluis herkenbaar zijn gebleven, maar de westzijde later is gemoderniseerd en voor huidig noodgebruik is ingericht.

* Het onderdeel is redelijk representatief (karakteristiek) omdat het vrij goed herkenbaar de vroegere functie en werkwijze en de wijziging ten behoeve van de Nieuwe Hollandse Waterlinie laat zien.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Fort, vesting en -onderdelen

Functie